

Trossamfundsudvalget
Kirkeministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

Danske Kirkers Råd
National Council of Churches in Denmark

Peter Bangs Vej 1D
DK-2000 Frederiksberg
Danmark
Tel + 45 3543 2943
Fax + 45 3838 1793
dkr@danskekirkestraad.dk
www.danskekirkestraad.dk

Frederiksberg d. 30. september 2016

Høringssvar over Trossamfundsudvalgets oplæg til trossamfundslov

Danske Kirkers Råd takker for invitationen til at afgive et høringssvar på Trossamfundsudvalgets oplæg (herefter forkortet TU) til udfyldelse af grundlovens § 69, den såkaldte 'trossamfundslov'. På baggrund af et omfattende arbejde med samme sag gennem flere år og vores deltagelse i de netop afholdte høringer, afgiver vi følgende høringssvar, der er disponeret i tre afsnit.

Vi i Danske Kirkers Råd (herefter DKR) kommenterer TUs oplæg i lyset af vores eget 'Diskussionsoplæg vedr. § 69', der blev søsat i 2013. Papiret blev drøftet ved høringen i Svendborg. Herpå sendte vi det på opfordring til Trossamfundsudvalget. Linjenumrene nedenfor henviser til dette papir. Det kan læses her

http://www.danskekirkestraad.dk/fileadmin/user/filer/dokumenter/DKR_Dokumenter/131024_Diskussionsoplæg_vedr_69_Frihed_Lige_Vilkaars_oplæg_til_FU_ultimo_oktober_2013_bh.pdf

A. Vi konstaterer med tilfredshed, at Trossamfundsudvalgets oplæg flugter med Danske Kirkers Råds oplæg på følgende områder:

1. TUs oplæg indeholder en grundlæggende respekt for, at trossamfund fortsat kan være til stede og virke her i landet uden at søge om anerkendelse. Vi konstaterer, at begge alternativer – tilstedeværelse og virke uden anerkendelse (i henhold til Grundlovens § 67) og anerkendelse med hertil hørende rettigheder og pligter (i henhold til den foreslåede udfyldning af Grundlovens § 69) – selvfølgelig fortsat er muligheder, idet de er grundlovssikrede. Diskussionen afspejles i DKRs oplæg (linjerne 91-144). Vi ser gerne dette præciseret i TUs forslag til Trossamfundslov i lighed med den mulighed, der blev præsenteret på midtvejshøringen i september 2016.

2. TU foreslår vedr. terminologien, at betegnelsen 'anerkendt trossamfund' anvendes som fællesbetegnelse for alle trossamfund, der opnår godkendelse. Dette svarer til ønsket fra DKR: 'Begræbsmæssigt bør den historisk betingede forskel mellem anerkendt og godkendt trossamfund ophæves (linje 155-156). Herved opnås tillige, at 'en lovgivning til udmøntning af § 69 ... ud fra rimelighedsbetragtninger må sigte på at opnå større lighed mellem alle trossamfund i Danmark,

uden at denne større lighed på nogen måde skal indebære forringelser af de vilkår, Den danske Folkekirke har' (linje 68-72).

3. TU foreslår, at anerkendelse af trossamfund fortsat gives af Kirkeministeriet efter indstilling fra 'Det rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund'. Vi læser dette som en imødekommelse af vores ønske: 'Det bør lovfæstes, hvordan ikke-registrerede trossamfund i fremtiden kan blive registreret, og de bør have retskrav på at blive registreret, hvis de opfylder betingelserne' (linje 178-179). Og tillige: 'Et trossamfunds ønske om registrering må meddeles til myndighederne, der udsteder attest om, at navnet er anmeldt, og registreringen godkendt. Klage over afgørelsen skal kunne behandles af Ombudsmanden' (linje 215-218).

4. TU foreslår, at den nævnte definition skal være opfyldt, inden anerkendelse som trossamfund kan opnås. Det flugter med DKRs oplæg, hvor vi foreslog at vende op og ned på den siden 1970 hævdevundne praksis: 'Systemet i dag er, at vielsesbemyndigelse indebærer godkendelse som trossamfund, mens det burde være godkendelsen som trossamfund, der bl.a. medfører adgang til at opnå vielsesbemyndigelse. Godkendelsen (registreringen) bør således finde sit grundlag i en selvstændig lov, der skaber et klart hjemmelsgrundlag for administrationens stillingtagen til enkeltansøgninger. En sådan lov om registrerede trossamfund må samtidig klargøre, hvilke rettigheder og pligter der følger med, hvis et trossamfund ønsker registrering' (linje 163-168).

5. TU foreslår, at der indføres et tilsyn med trossamfund og at et trossamfunds anerkendelse kan tilbagekaldes. En sådan praksis anbefalede DKR på denne måde: 'Hvad rettigheder med tilhørende pligter angår, peges der på en ønskelig balance mellem to forhold. På den ene side, at trossamfund i højere grad får lige vilkår med Folkekirken, og på den anden side, at pligter, der følger af registreringen, er sagligt affødt af givne rettigheder, således at der ikke unødigt lægges bånd på trossamfundene; i den forbindelse bør man blandt andet være bevidst om at undgå bureaukratisering' (linje 134-138). Og endvidere: 'En eventuel lov om registrering skal tillige omfatte en bestemmelse om, hvordan et trossamfund efter eget – eller mod eget – ønske kan forlade sin status som registreret trossamfund med de hertil hørende rettigheder og pligter' (linje 234-236).

B. Vi peger på en række forhold i Trossamfundsudvalgets oplæg, som vi delvist fik belyst i samtalen ved midtvejshøringerne. Det gælder følgende forhold:

1. TU fastsætter medlemskravet for at blive et 'anerkendt trossamfund' til 50 myndige medlemmer. Og det foreslås, at for fremtiden gælder dette krav for trossamfundet, ikke for dets enkelte menigheder. Vi konstaterer, at det nuværende krav – der administrativt er indført af 'Det rådgivende udvalg' – om 50 myndige medlemmer af en lokal menighed for at opnå skattefradrag i henhold til gældende regler herefter bortfalder, hvis lovgivningen gennemføres som foreslået af TU.

2. TU foreslår, at en række kirkesamfund, der hidtil har været 'anerkendte trossamfund' kan fratages retten og pligten til at føre ministerialbøger. Vi konstaterer, at TU går i den modsatte retning af DKR, hvor vi foreslog følgende: 'Registrerede trossamfund, der hidtil har ført ministerialbøger og dermed har medvirket til civilregistreringen, herunder i forbindelse med navngivning, kan fortsætte hermed, og der skal åbnes adgang til, at det hermed forbundne samspil med CPR-registret/Personregistrering.dk skal kunne ske digitalt' (linje 259-262).

3. TU foreslår, at et trossamfund efter dets anerkendelse kan tildeles forskellige rettigheder med tilsvarende pligter. Og vi konstaterer, at 'for at opnå de enkelte rettigheder skal der indgives en ansøgning herom, og visse yderligere betingelser ... skal være opfyldt' (TU s.10). Vi forstår i lyset af høringen dette på den måde, at det bliver muligt at opnå én eller flere rettigheder uden at ansøge om dem alle. En sådan praksis hilser vi velkommen.

4. TU foreslår ikke ligestilling mellem trossamfundene og Folkekirken på en række områder, der nævnes eksplicit. Fra DKR gjorde vi opmærksom på, at 'den i § 4 nævnte pligt til at understøtte Den danske Folkekirke ikke afskærer staten fra at yde forskellige former for støtte til andre trossamfund, og at sådan støtte ikke er i strid med bestemmelsen i § 68' (linje 82-85). Specifikt skrev vi om offentlige tilskud til bevaringsværdige bygninger: 'Registrerede trossamfund skal være ligestillede med Folkekirken, når det handler om at kunne opnå statslige og/eller kommunale tilskud til bevaringsværdige bygningers vedligeholdelse og til bygningsforbedringer og lignende, herunder til tilgængelighedsforbedringer af eksisterende bygninger med borgerrettet servicefunktion. Kommunerne skal endvidere være berettigede til at yde bidrag til registrerede trossamfunds opførelse af kirker eller tilsvarende, fx gennem at stille en grund til rådighed efter samme regler, som er gældende for sådanne bidrag til byggerier i Folkekirken' (linje 280-283). Hvad er TUs begrundelse for at fastholde den påpegede forskelsbehandling, der altså ikke anfægter Grundlovens § 4?

5. TU omtaler ikke adgangen til at medtage dansk SU til udlandet, når det gælder studerende fra danske minoritetskirker og -samfund. Har det spørgsmål været drøftet i TU? Hvordan stiller TU sig til forslaget fra DKR: 'Under hensyn til, at trossamfund uden for Folkekirken ofte er så små, at de ikke er i stand til at tilvejebringe teologiske uddannelsesmuligheder her i landet, skal studerende, der gennemfører teologisk uddannelse ved forskningsbaserede og/eller -relaterede institutioner i udlandet, kunne medbringe dansk SU' (linje 288-291)?

6. TU foreslår, at der ikke ændres i adgangen til at søge om opholdstilladelse for udenlandske forkyndere og missionærer. Vi læser dette som en imødekommelse af vores tilsvarende beskrivelse, der lyder: 'Registrerede trossamfund er berettiget til i henhold til Udlændingeloven at opnå opholdstilladelse til udenlandske forkyndere, missionærer og/eller medlemmer af religiøse ordenssamfund, der skal virke inden for trossamfundet' (linje 297-299). Og vi konstaterer, at en forlængelse af opholdstilladelsen for religiøse forkyndere ikke fremover bliver sammenknyttet med en vielsesbemyndigelse til den pågældende.

C. Vi stiller os undrende overfor en række forhold i Trossamfundsudvalgets oplæg til lovgivning. Vi peger på følgende områder:

1. TU har med henblik på høringen fremlagt overvejelser om to modeller, når det gælder kriterierne for at opnå anerkendelse som trossamfund. Til de fremlagte argumenter *pro et contra* disse modeller ønsker DKR overordnet at bidrage til diskussionen om begrebet 'et trossamfunds indre forhold'. Vi har argumenteret for, at en evt. lovgivning ikke bør nærme sig forhold, der vedrører trossamfundenes interne forhold. Vi har hertil påpeget, at det i Grundlovens to løfteparagraffer er en tydelig forskel på at være folkekirke og andet trossamfund: 'Vi ønsker at præcisere, at

forudsætningen for den eventuelle udfyldelse af § 69 er, at lovgivning ikke på nogen måde regulerer trossamfundenes interne forhold. Vi forstår § 69 således, at Grundloven alene overlader til lovgivningsmagten at regulere trossamfundenes 'forhold' – dvs. deres relationer til staten og det omgivende samfund. Det handler således ikke om nogen samlet 'forfatning' for trossamfundene, modsat § 66 for Folkekirkens vedkommende' (linje 119-123). Vi ser ikke, at denne tydelige forskel i tilstrækkelig grad bliver respekteret i de foreslåede modeller i oplægget. På høringen har vi med tilfredshed konstateret et massivt ønske om, at TU bør fastlægge en klart defineret grænse mellem ydre og indre forhold.

Model 1

Vi ønsker, at en evt. kommende lovgivning følger den hævdvundne danske frihedstradition med respekt for, at mindretallenes frihedsrettigheder bliver respekteret ved at udvise stor tilbageholdenhed – eller 'varsomhed' (TU s.14) – i henseende til lovmæssig regulering. Vedr. model 1 bemærker TU selv som et argument imod modellen, at 'indre anliggender og den organisatoriske form kan være tæt forbundne eller ligefrem viklet ind i hinanden, (TU s.14). Forslaget om, at trossamfundene som højeste myndighed tænkes at skulle have et demokratisk valgt organ, er således en overskridelse af den nævnte grænse mellem ydre og indre anliggender, og det opfattes af os som en tilsidesættelse af religionsfriheden. Flere af vore medlemskirker, der til dato har været anerkendte eller godkendte, vil ikke kunne godkendes fremadrettet, hvis dette bliver et vilkår.

Skulle TU vælge at anbefale Model 1, ønsker vi, at det tydeligt fremgår, at allerede anerkendte trossamfund beholder deres anerkendelse på trods af, at deres organisatoriske opbygning ikke 'kan siges at opfylde krav om almindelige demokratiske principper i deres organisations- og styreform' (jf. TU s.14).

Model 2

Vi mener, at grænsen mellem 'ydre og indre anliggender' overskrides desto mere, hvis der for at opnå anerkendelse som trossamfund kræves følgende 'yderligere betingelser' for at opnå status som 'anerkendt trossamfund' som foreslået i model 2:

- a. De udvidede krav for at opnå anerkendelse som trossamfund drejer sig om 'trossamfundenes hele formål og adfærd – som ikke må modarbejde eller underminere demokrati og grundlæggende friheds- og menneskerettigheder' (TU, s.15). Her er grænsen overskredet i forhold til den nævnte bestemmelse i § 69, der taler om 'trossamfundenes forhold' – og ikke om deres 'forfatning' (§ 66).
- b. Hvis et trossamfund modarbejder eller underminerer de nævnte rettigheder, mener vi, at der allerede er tilstrækkelige sanktioner herfor i grundlovens § 67 – '... at intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden' – og i den følgelovgivning, der udspringer heraf.

Sammenfattende støtter DKR således den første af de tre nævnte muligheder under oplæggets punkt 5.3.4 (s.16), der følger Grundlovens §67.

2. Samtidigt undrer vi os over, at TU bringer model 2 (s.13ff) på banen, idet vi konstaterer, at denne model ligger tæt op ad 'den politiske aftale fra maj 2016', hvori 'betingelser af denne art forudsættes' (TU, s.15). Det er for os at se påfaldende, at et udvalg, der skal komme med et principielt forslag til udfyldelse af grundlovens § 69 – den mest indgribende religionslovgivning på dette område efter vedtagelsen af grundloven i 1849 – lægger sig så tæt i slipstrømmen af det dagsaktuelle 'enighedspapir' – et papir, der har modtaget overvældende kritik fra såvel folkekirkelig som frikirkelig side og som lovforslag har mødt bred kritik i høringsvar fra flere trossamfund og menneskerettighedsorganisationer mv.

3. Når det kommer til kriterierne for at opnå vielsesmyndighed for 'vielsesforrettere', ligger disse helt i forlængelse af bl.a. forslag til ændring af ægteskabsloven. Således ligger vores kommentarer hertil også i tråd med vores høringsvar desangående:

- a. TU foreslår et lovfæstet decorumkrav, som vi ikke er imod, idet der lægges op til lighed med folkekirkens præster. Her bør det tydeligt fremgå, at decorumkravet for folkekirkens præster er enslydende med decorumkravet for forkyndere uden for folkekirken. Således undgås en eventuel misforståelse af, at der skulle være forskel. Samtidigt undrer vi os over, at et lignende decorumkrav ikke skal gøres gældende for 'vielsesforrettere' ved indgåelse af borgerligt ægteskab.
- b. TU foreslår krav om et obligatorisk kursus for 'vielsesforrettere', hvilket vi kan tilslutte os, og vi opfatter den nævnte mulighed for fritagelse som en selvfølge. Vi vil foreslå, at sådanne kurser gennemføres således, at alle vielsesforrettere – folkekirkelige, frikirkelige, andre trossamfunds samt kommunale vielsesforrettere – undervises på de samme kurser. Det vil generelt forhøje integration af udenlandske forkyndere samt skabe større mellemkirkelig og interreligiøs forståelse.
- c. TU foreslår en løfteerklæring for 'vielsesforrettere', inden de pågældende får vielsesbemyndigelsen. Vi læser forslaget sådan, at det drejer sig om at 'overholde den danske lovgivning og dermed de regler og forskrifter, der vedrører den borgerlige side af de kirkelige handlinger' (TU, s.20). Såfremt løftets indhold eksplicit knyttes hertil og kommer til at omfatte alle 'vielsesforrettere' i folkekirke, frikirke, trossamfund og ved borgerlig vielse, kan vi billige forslaget, om end det er uklart, hvad formålet med en sådan erklæring er, idet man stadig er forpligtet på at overholde dansk lovgivning uanset, om man har underskrevet en erklæring eller ej.
- d. TUs forslag vedr. tilsyn med anerkendte trossamfund har vi i udgangspunktet som sådan intet imod. Kirkerne i DKR praktiserer åbenhed omkring de nævnte forhold, herunder deres økonomi. Men vi stiller os undrende overfor muligheden af, at Trossamfundsregisteret bemyndiges til at indhente fortegnelser over trossamfundenes myndige medlemmer, idet dette må være på kant med registerlovgivningen og hævdunden dansk praksis både på det religiøse og politiske område. Tillige kan det i værste fald få uheldige konsekvenser for trossamfundenes medlemmer. Vi vil argumentere for, at den foreslåede navnefortegnelse overskrider grænsen til trossamfundenes indre anliggender.

4. TUs forslag afviger på afgørende punkter fra den lovgivning, der i dette efterår er på vej til Folketinget på baggrund af 'enighedspapiret'. En synoptisk læsning af disse lovforslag og TUs oplæg til trossamfundslov efterlader os med en undren over, hvilket af de to lovkomplekser, der har forrang. Som vi har forstået begge oplæg, er TUs forslag det mindst vidtgående – også i model 2. Vi vil henstille, at TU afklarer det her rejste spørgsmål om forrang og informerer os herom.

Sammenfattende tager DKR som anført afstand fra model 2 (TU s.15ff) med den hertil hørende mulighed 3 (TU s.16) og de forslag, der udfylder denne tankegang – med de ovenfor nævnte modifikationer.

Afslutning

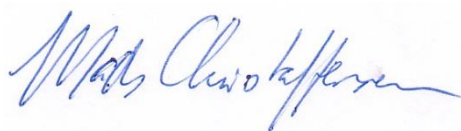
TUs definition af et trossamfund synes at være i overensstemmelse med Den europæiske Menneskerettighedskonvention. Vi forventer, at TU klart lægger sig i slipstrømmen heraf, så der ikke kan sættes spørgsmål ved, om lovgivningen følger internationale konventioner, som Danmark har forpligtet sig på. DKR formulerede denne målsætning således: 'Den definition af 'religion' og 'trossamfund', som lægges til grund for registreringen, skal være lovfæstet, enkel og i overensstemmelse med Den europæiske Menneskerettighedskonvention (EMK), som er inkorporeret i dansk lovgivning, samt med relevante domme, der er afsagt af Den europæiske Menneskerettighedsdomstol, og som Danmark har forpligtet sig til at respektere' (linje 190-193). Vores forventning er, at danske politikere og lovgivere lægger sig på den gode side af de nævnte internationale konventioner.

Danske Kirkers Råd er en sammenslutning af 15 kristne kirkesamfund, der hver især har egne holdninger til dansk religionslovgivning. Ovenstående er Forretningsudvalgets høringsvar til Trossamfundsudvalgets oplæg på vegne af Danske Kirkers Råd.

På vegne af Danske Kirkers Råd

Biskop Henrik Stubkjær, formand

Mads Christoffersen, generalsekretær